27

چەند بوارێك
لە ئیعجازی قورئان و سوننەت

لەم باسەماندا ئەدوێین لە چەند ئیعجازێکی قورئان و سوننەتی پێغەمبەر ((صلی الله علیه وسلم)).

یەکەمیان: سەبارەت بەو ماوە شەرعی‌یەیە کە خوای گەورە دایناوە بۆ هەموو دایکێك کە بۆ ماوەی دوو ساڵی تەواو شیر بدات بە کۆرپەکەی.

خوای گەورە ئاماژە بەوە دەکات:

((والوالدات يرضعن أولادهن حولين كاملين لمن أراد أن يتم الرضاعة وعلى المولود له رزقهن وكسوتهن بالمعروف لا تكلف نفس الا وسعها لا تضار والدة بولدها ولا مولود له بولده وعلى الوارث مثل ذلك فان أرادا فصالا عن تراض منهما وتشاور فلا جناح عليهما وان أردتم أن تسترضعوا أولادكم فلا جناح عليكم اذا سلمتم ما آتيتم بالمعروف وآتقوا الله واعلموا ان الله بما تعملون بصير))[1].

ئایا ئەو ماوە شەرعی‌یە ئەو ((حولين كاملين)) دوو ساڵی تەواو، پاڵپشتێکی پزیشکی گبی زانستی هەیە.؟

وەڵامی ئەم پرسیارە: بەڵێ. لە چەندین سەرچاوەو دراساتی باوەڕپێکراوەوە جەخت و داکۆکی ئەکرێ لەسەر ئەوەی کە ئەبێت دایك بۆ ماوەی دوو ساڵ شیر بدات بە کۆرپەکەی. یەکێك لەوانە سەرچاوەیەکی پزیشکی مناڵە ((گب الأگفال)) هی پرۆفیسۆرێکی زۆر بەناوبانگە ((بۆچ نێلسن)) لەم کتێبەدا ئەم پرۆفیسۆرە باسی پەیوەندی لەنێوان شیری قتوو لەلایەك و توش بوون بە نەخۆشی شەکرە لەلایەکی ترەوە، بەوواتایەی شیری قتوو علاقەیەکی ڕاستەخۆی هەیە لە دواڕۆژدا بە نەخۆشی شەکرەوە.

لە دراسەیەکی تردا لەسەر ئەو مناڵانە کراوە لە ((سوید و دانیمارك و نەرویج)) ئەڵێن خانەکانی ((بێتا)) دەپارێزێ، خانەکانی ((بێتا)) ئەو خانانەن کە ((ئەنسۆلین)) دروست دەکەن لەناو پەنکریاسدا، بەڵام ((لە دراسەیەکی تردا)) ئەو پرۆتینەی شیری قتووە زیان ئەگەیەنێ بەو خانانە بەڵکو ئەو پرۆتینە صناعی‌یە فاکتەرێکە بۆ تووش بوون بە نەخۆشی شەکرە لە دواڕۆژدا بۆ ئەو مناڵە شان بەشانی فاکتەرە ((ورایی))یەکە دەوەستێت.

لە دراسەیەکی تردا دکتۆر ((مجاهد محمد أبو المجد)) کە پسپۆرە لە نەخۆشی‌یەکانی شەکرە لە کۆلیژی ((المنصورە)) لە مصر، سەرۆکی تیمیکی زانستی بوو لە ساڵی ((١٩٩٥)) بۆی دەرکەوت ئەو مناڵانەی کە شیری دایکیان ناخۆن بەڵکو شیری قتوو ئەخۆن لە سیرەمی خوینیاندا ئەنتیبۆدی هەیە بەرامبەر ئەو پرۆتینە حەیوانی‌یە بەڵام ئەو مناڵانەی کە شیری دایکیان ئەخۆن ئەو ((ئەنتیبۆدی))یەیان نی‌یە، لەهەمان کاتیشدا کە دوو

([1]) البقرة / ٢٣٣.

سال تەواو ئەکەن، بەردەوام ئەبن لە سەر ئەو شیری قوتووە ئەو ئەنتیبۆدیـیە نامینیت. ئیستا پرسیاریَ بکەین بۆچی نامینیت..؟ بۆچی شیری قوتو زەرەر ئەدات لە منال، لەپیش ئەوەی دوو سال تەواو بکات، بەلام دوای دووسالەکەسودیلیوەرئەگریت؟ ئەمە پرسیاریکی زۆر گرنگە.. چەندین دراسات هەیەلەسەر ئەم بابەتە وە بلاوکراونەتەوەلەسەرچاوە باوەرپیکراوەکانەوە بۆ نموونە: گۆڤاری ئۆتۆ ئینپۆمیتی(دراسەتیکیئیرلەندییە) تیایە لە (ژمارە٣)سالی ٩٤ لەم دراسەتا ئەوە ئەسەلمینیکەدیواری ناوەوەی ریخۆلە ناتوانیت ئەو پرۆتینە حەیوانییە بشکینیت، گۆڤاری (الاعجازالعلمی) ژمارە (٤) وینەی ریخۆلەی منالەکەشی بلاوکردووەتەوە، ئەبینیت ئەو پرۆتینە حەیوانییە لەناو ریخۆلەکەدا هەلئەمژیوئەرواتەناو خوینەوە بەبیئەوەی بشکینریت بەبیئەوەی ببیتە(ئەمینۆئەسید).

بەلام دوای ئەوەی ئەومنالە ئەگاتە(٢) سال لەدراسەتیکیتردا لە(٩٢)کراوە(لۆکەس لانسید) سەرچاوەیەکی باوەرپیکراوەئەلی:- ئەوئەنزیمانەی کەلەریخۆلەکەداهەن، وەدیواری ر یخولەکەومیکانیزمی ریخۆلەکەوە حەرەکەتی دینامیکییەکی هەرس کردنوهەلمژین ئەکەویتەگەربەشیوەیەکیتەواو پاش ئەوەیمنال دووسال تەواوئەکات.واتەپاش ئەوەی منالەکەدووسال تەواوئەکات هەچ شیریکی قوتوبخوادەشکینریت وەپاشان بەشیوەیەکیسەپینراو(ئەمینۆئەسید) دەچیتە ئامرازی لمفاویوهەزم دەکریو دەرواتە ناوخانەکانەوەبەشیوازیك کە(ئەنتیبۆدی)بۆدروست نابیت،بەم جۆرەبۆمان دەرکەوت..گبیعیدراساتەکان زۆرن کەعلاقەیەکیراستەوخۆ دەسەلمینن لەنیوان شیری قوتووەتوش بونی ئەو منالە بەشەکرەلەدوارۆژدا.هەتاشیری قوتوونەخوات، شیریدایك بخوات دوورترە لەنەخۆشیشەکرە،بەم جۆرەحکمەتی(حولین کاملین)بۆمان دەرکەوت کەئەبی دوودانەسالی تەواوئەومنالەشیریدایك بخوات،جگەلەوەش کە لەکۆباسی تردا باسمانکردووەکەچەند جۆرە ڤیتامینات و (مچاد)ی حەیەویهەیە لەوشیریدایکەو وەپلەی گەرمیەکەی ئەگونجی لەگەل لەشی ئەومنالەوچەندین حکمەتی تریتیاهەیە.

خوای گەورە لەقورئاندائەفەرمووی (سنریهم ئَیاتنافى الافاق و فى أنفسهم حتى يتبين لهم أنه الحق أولم يكف بربك أنه على كل شئ شهيد)[٢].. شیرخواردنەوە زۆر بەنرخە، پاش ئەوەی ئەومنالە دووسال تەواوئەکات هەتا ئەمریشیر سوودیهەیە بۆی..پیغەمبەریخوا(صلىالله عليهوسلم)هەچ جۆرە خواردنیکیبخواردبایە ئەیفەرموو(اللهم بارك لنافيما رزقتناوارزقناخيرامنه)[٣] واتە: خوایەبەرەکەت بخەیتەخۆراکەکەمانەوەو لەوەش باشترمان پیببەخشە،بەلام ئەگەر شیریبخواردایەتەوە (صلىالله عليهوسلم)ئەیفەرموو: خوایە بەرکەت بخەیتەئەم

---

(٢) فصلت / ٥٣.

(٣) بە مەتنی کەمیك جیاواز هاتووە لە الترمذي / ٥ / ٥٠٦ و ٢ / ١٥٨.

شـيرەوەوبۆمان زیادكـەیت، نەیئەفـەرموو: لەمەباشـترمان پیٚببەخشـی چونكـە لەشیرباشترنیە دەیفەرموو (... وارزقنا منە) لەكاتێكدا ئەوجۆرە ستایشە بۆ گۆشت نەهاتووە، بۆ نمونە: جارێكیان باسمان كرد لەفەرەنسا هۆڕمۆنی(ئەسترۆجین) یان ئەدالەگوێرەكـەی نـێروە گۆشـتەكەیان ئـەناردبۆدەرەوەی فەرەنسـالای‌خۆیان قەدەغەبوو، ئەوگوێرەكەنێرەیەی كەئەو هۆڕمۆنی مێینەیەی لیٚدراوە. كێش زیائەكا، وەبزێویشـی‌كەم ئەبێتـەوە دوایـی دەركـەوت لـەمصر ئەومنالاٚنـەی كەلـەوجۆرە گۆشـتەیان زۆرخـواردووە،منـاڵی‌كوڕ (نێرینـە) سـنگیان دەرپـەڕیوەو موویـان دواكـەوتووە، دەنگیـان ناسـك ئـەبیت وەپاشـان چـەندین جۆرلەنەخۆشـیەكانی شـیرپەنچە(سـرگان)دروسـت ئـەبی چونكـە ئەوجۆرەهۆرمۆنانەبـەكولاندن‌و لینـان نافەوتین.

ئەمرۆجۆرەنەخۆشـییەكی تـر پـەیدابووە كـەپیی ئـەووتریت(C.G.D)كـە (جنـون البقـر)ی‌پی‌ئـەلین واتـە: (شـیتی‌مانگا)ئەمـەش ڤایرۆسیكی‌نوییـــە زیـاترینی لەئالفی‌ئەومانگایـەدا هەیـە، چونكـە ئالفەكەزۆرپیسـە ئیسـكی هـارراوەی تیایـە.. ئەدری‌بەمانگا بۆئەوەی زووقەلەوبیت.

ئەوجۆرەنەخۆشیانەروون‌وئاشكران لەوولاتەكانی‌ئەورووپادا، جاریكیان باسمانكرد كـە پیغەمبـەر (صلـی‌الله علیەوسـلم) فەرموویـەتی: ئەوئاژەلانـەی كەگـەرۆكن، ئەومەرومانگایانـە، گۆشت‌وشیرەكەیان مـەخۆن، تـاوەكو ماوەیـەك(حبـس)ئـەكرین ئەوخواردنـەی ئـەگۆردری‌و خواردنیكـی خـاوین وەرئـەگری‌و ناوسـكی پـاك ئەبیتەوەوخانـەكانی پـاك ئەبنـەوەو ئـەو گۆشـتەی پـاك ئەبیتـەوە ئینجـا جائیزەبخوریت.. (نهی‌رسول الله صلی‌الله علیەوسلم) عن یا أكل الجلالەأوشرب ألبانها أوكما قال..)[٤].

* لـەكتیبی (بحـوپ مقارنـە بـین العلـم الحدیـپ والكتـاب والسـنە) هـی د.دلاوەر محمدصـابر لەلاپـەرە ١٦٧دا باسـی توێژینەوەیـەك ئـەكات كەلـەیاباندا كـراوە، ئیعجازیكی پیغەمبەری تیایە (صلی‌الله علیەوسلم) خۆی‌باسی گۆشتی مانگائەكات. كەگۆشتی‌مانگا كاری‌كردۆتە سەرجۆرەبەكتریایەك (سالمۆنیلا لەتایفی‌مۆنیـەت)ئـەم جۆرە بەكتریایە (D.N.A)كەی گۆراوە واتە: دووچاری (گفرە وراپیە) بووە واتـە: (بـازی بۆماوەیی بووە) لەئەنجامی خواردنی ئەوگۆشتەدا، هـەمان شـت روئـەدات بەنسـبەت

(٤) بە مەتنی جیاواز بەڵام بەهەمان چەمك و واتا هاتووە لە سنن الترمذي / كتاب الأطعمة / ١٧٤٧، النسائي / رقم (٤٣٧١)، سنن ابی داود / رقم (٣٢٣١).

مرۆڤەوە، ڕوونە کە(D.N.A)ئەوشریتە بۆماوەییەیە لەنێومرۆڤدا کەگۆڕڕا ئیتر ئەوە گەورەترین فاکتەرە بۆ توش بوون بە شێرپەنجە (سرگان).. گەورەترین فاکتەرە بۆ تێکچوونی میتابولیزمی ئەو مرۆڤەوهەموو چالاکی لەشی‌یەوە. گۆشتی‌گابەو ڕێژە زۆرانە،زۆرئاسانەکەئەوکەسە توشی(گفرە ورایپە) بێت. لە(فلۆریدا) ناوەندێکی زانستی‌هەیە بۆ (گبی‌بدیل) د.احمدالقاچی ئەیبات بەڕێوە لەشاری (تامپا) پاش لێکۆڵینەوەیەکی چەندین ساڵە ئەم دکتۆرە گەیشتەئەوەی کەخۆراکی پێغەمبەری (صلی‌الله علیه‌وسلم) بۆ دەرکەوێ کە تەنها ١٢٪ی سەرچاوەی ئاژەڵی‌بووە واتە: لە(١٠٠)گم خۆراکی پیغەمبەردا(صلی‌الله علیه‌وسلم) (٨٨)گم ی ڕووەکی‌بووەو وتەنها ١٢گم ی ئاژەلی‌بووە.

* بیینەسەرمەسەلەیەکی‌تر، ئیعجازیکی‌دیکە. سەبارەت بەحەرام کردنی گۆشتی‌بەراز لەگۆڤاری (الإعجاز العلمی)دا ژمارە (٤) لاپەرەی (٢٦) چاوپیکەوتنیکە لەگەل (د.جون لاحین) ئەم پزیشکە لەگەورە پزیشکانی خەستەخانەی (گۆپنهاگن)ە لە پایتەختی دانیمارك ناونیشانی بابەتەکە (اکتشاف جرپومەجدیدە فی لحم الخنزیر) ئەم دکتۆرەمیکرۆبیکی نوی‌ی دۆزیوەتەوە لەگۆشتی بەرازداسەرەرای ئەم هەموو کوتان‌وئەم هەموو(ئەنتی‌بایۆتیك)ە کە ئەدریتە بەراز، لەم ماوەیەدا زانایەك بۆی دەرکەوت ٨٠٪-٩٠٪ لەومیکرۆبانە کۆبونەتەوە لەزمانی بەرازدا.. (ئەورپاییەکان) زمانەکەی ناخۆن راستەوخۆ ئەو زمانەدەچیتە قووتوکراوەکان‌و(قووتوسازی‌یەوە) کە سەروو (١٤)ملیون بەراز سالانە سەردەبریت بۆ ئەو مەبەستە.

لیرەدا کۆتایی ئەهینین بەو ئایەت پیرۆزە کەخوای گەورە گۆشتی بەرازی تیایاحەرام کردووەو ئەفەرموی:

(قل لاأجد فی ماأوحی الی محرما علی گاعم یگعمه الأأن یکون میتەأودما مسفوحأ أو لحم خنزیر فأنه رجس اوفسقأ أهل لغیرالله به فمن أچگر غیر باغ ولاعاد فان ربك غفور رحیم)[٥].

لەتەفسیری ئاسان بۆ تیگەیشتنی قورئان (م/برهان محمدأمین عبدالکریم)سەبارەت بە راڤەی ئەم ئایەتە ئەفەرموی: پی‌یان بلی ئەو شتانەی کەباسی‌دەکەن نابینن وەحی‌ونیگام بۆ هاتبیت کەحەرامن‌وهەرکەس بیان خوات مەگەر مردارەوە بوو یان خوینیکی رژینراو یان گۆشتی بەراز، ئەوانە هەموی پیس وناپاکن.

---

(٥) الأنعام / ١٤٥.